

Šolske potrebsčine Marija Tičar

vseh vrst priporočila cenj. učiteljstvu in sl. šolskim vodstvom

trgovina s papirjem in galanterijo
Ljubljana, Sv. Petra cesta šte. 26
(nasproti „Zlate kaplje“.)

Zaloga Grubbauerjevih in Slatnar-
jevih zvezkov ter vseh priprav za
obratno-nadaljevalne šole.

Cene nizke!

Postrežba točna!

Razgled po šolskem svetu.

— **Učiteljstvo** je dal na lastne stroške sezidati papež Pij X. v Frascati blizu Rima. Zgradba je stala tristošestdeset lir; založena je tudi zadostna vsota za vzdrževanje zavoda. Izpiti se bodo vršili po državnih določbah. — **Vodstvo** zavoda bo poverjeno Salezijancem. Prvi gojenci bodo one sirote, ki jih je papež sprejel v oskrbo po potresu v Kalabriji in Siciliji.

— **Vseučilišče v Zagrebu** je v preteklem zimskem tečaju štelo 1045 slušateljev, med temi 684 juristov; iz Dalmacije jih je bilo 121, iz Istre pa 16. — **Semestri**, ki jih naš dijak prebije na zagrebškem vseučilišču, se mu vstejejo, kakor če bi bil na kateri avstrijski univerzi; le končni izpiti ne veljajo. Kakor čujemo, pojde prihodnje leto tudi več slovenskih abiturientov v Zagreb; po 2 ali 3 tečajih se vrnejo na avstrijske univerze.

— **Samomor v šolski dvorani**. V Velikem Varadinu se je ustrčil v šolski dvorani s službeno puško gojenec tamošnje honvedske kadetnice Bela Fabaj, in sicer iz strahu, da ga spode z zavoda.

— **Umri** je na Dunaju profesor na živinozdravniški visoki šoli, dvorni svetnik dr. Schindelka.

— **Katoliški zavodi v Skadru**. Skader ima približno 30.000 prebivalcev, od katerih je 3000 katoličanov, 2000 pravoslavnikov in 25.000 albanskih mohamedancev. Nad katoličani ima protektorat Avstrija, ki jim je postavila katedralo za 5000 ljudi, zgradila bolnico in šolo, ki jo imajo v svoji oskrbi frančiškani, in zavode, ki jih vodijo jezuitje. S stavbo semenišča, zaveščišča in samostana jezuitov so pričeli že leta 1842., ali toliko, da je bilo zidovje dograjeno iznad temelja, pa so ga Turčini porušili. Isto se je ponovilo leta 1856. Šele ko se je pojavila avstrijska vojna ladja, je zavlada mir. Leta 1859. je začelo semenišče svoje delovanje. Njegovi gojenci so vselej nekaj semestrov študirali v Inostu. Jezuitje v Skadru imajo danes ti skarno v Skadru, ki je izdelala leta 1911 prvi laško-albanski slovar. Za izobrazbo katoliške mladine v Skadru skrbi šestrzredna šola in pa obrtna šola, v kateri se poučuje v nemškem, laškem, francoskem in albanskem jeziku.

— **Nadvojvoda vseučiliščnik**. Nadvojvoda Maks, sin rajnega nadvojvode Otona in nadvojvodinje Marije Jožefe, ki je na Dunaju obiskoval gimnazijo in ki v kratkem maturira, je izjavil, da želi obiskovati predavanja pravne fakultete na dunajskem vseučilišču in napraviti predpisane državne izkušnje in rigorozne, da postane doktor prava. Če mu to ugođe, bo to prvi slučaj, ko nadvojvoda v naši državni polovici popolnoma absolvira juridične študije.

— **Štrajk na češki medicinski fakulteti v Pragi**. Slušatelji češke medicinske fakultete so sklenili stopiti v štrajk, ker vlada vkljub ponovnim obljubam še vedno ni razširila lokalov.

— **Dela za Dom srbske naučne akademije v Beogradu** je beogradska stavbna banka ustavila in vladi pogodbo odpovedala. Zahtevala bo tudi odškodnino. Vzrok so neke pomanjkljivosti v dotični pogodbi z vlado.

— **Nova madjarska šola v Slavoniji**. V Pleternici pri Požegi so zgradili Madjari novo šolsko poslopje. V to šolo bodo vozili vlaki otroke železniških uslužbencev in uradnikov, ki pa so rodom po pretežni večini Hrvatje. V Slavoniji se dvigajo madjarske šole kakor gobe po dežju. Mladina pa, ki hodi v tiste šole, je hrvaška, zakaj Madjarov v Slavoniji tako ni. In baš zato, ker jih ni, a da bi nekoč bili, grade Madjari Hrvatom madjarske šole.

— **Po ameriško**. V Pittsburgu štrajka 15.000 šolskih otrok, ker se je ravnatelj Heater spozabil z neko služkinjo. Deca so v demonstrativnem obhodu po mestu nosili zastavice z napisom: »Proč z Heatom!« Starši dece so pri obhodu stali špalir. — To mora biti »zrela« ta ameriška deca!

— **Japonci so pred nami** v skrbi za higieno pri šolski mladini. Celotno ljudskih šolah imajo že zdravnike, na višjih pa spada zdravnik k učnemu osebju, in v ministrstvu za uk je poseben oddelek, ki skrbi za šolsko higieno. Na vsakega zdravnika pride približno 500 otrok, preiskuje pa zdravnik vsak razred po večkrat na mesec.

— **Nemci iz Slavonije za — madjarsko šolo**. Kakor javljajo iz Indije v Slavoniji,

je šla pred par dnevi v Budimpešto deputacija Nemcev prositi upravo državnih železnic, da osnuje v Indiji madjarsko višjo šolo. Madjarska ljudska šola je že tam, sedaj hočejo Nemci iz Indije imeti še višjo madjarsko šolo. V Budimpešti so obljubili deputaciji, da bo želji Nemcev po možnosti ustreženo. To se reče — da!

— **Občni zbor vseučilišnega društva v Solnogradu** se je vršil 13. aprila t. l. Zborovanja se je udeležilo obilo odlične gospode in tudi velika vojvodinja toskanska Alice. Kardinal Katschthaler je pozdravil navzoče in poročal, da je papež jako zavzet za katoliško univerzo, in tudi kardinali, ki poznajo naše avstrijske razmere, podpirajo to zadevo. Blagajnica stoji dobro. L. 1912 je društvo imelo 208.212 K dohodkov — skoro za 100.000 kron več kot l. 1911. Koncem l. 1912 je znašalo društveno imetje 4.253.807 K. Vendar pa društvo še ne more misliti na to, da bi odprlo tekmo l. 1913. univerzo.

— **Za reciprociteto hrvaškega vseučilišča v Zagrebu**. Hrvaški in srbski akademiki zagrebškega vseučilišča so izdali nastopni oklic: Odmika se nam pomen vseh naših potreb najbolj tedaj, ko se vidimo upehane, majhne, slabe ko z zdravimi očmi ugledamo, kako daleč smo od naših sanj — idealov kraljevine Hrvaške. Načelo narave je, da vse, kar živi, brani svoje življenje in se upira smrti z vsemi svojimi silami. Najlepše je življenje naroda, a kaj pomeni borba za narodno življenje, nam glasno govore mrtva usta bolgarskega, srbskega in črnogorskega vojaka. Ko nam ni usojeno, da branimo Hrvaško z orožjem, smo pozvani, da jo branimo s peresom in z besedo, da se žrtvujemo na vsakem koraku, da pozivamo one, ki smo jih postavili v saboru, naj so trdni zidovi, ki hočejo ustaviti vsa hrvaška vprašanja, dokler se ne rešijo. Pred nami je najnovejša zadeva: reciprociteta hrvaškega vseučilišča v Zagrebu. V proračunskem odseku na Dunaju se je odobrila ustanovitev italijanske pravne fakultete v Trstu na voljo Italije, avstrijske zaveznice proti naravnemu razvitku slovanskega življa na Balkanu. Eni nezakonitosti sledi druga: Hrvatom kakor tudi Srbom in Slovencem na hrvaškem vseučilišču v Zagrebu se v istem odseku, da bi mogli svobodno, izvršiti izpite v Zagrebu, zavzeti službena mesta, bilo v Dalmaciji, bilo v Istri. Vprašanje reciprocitete hrvaškega vseučilišča ne datira od letos, ono je staro vsaj 30 let. Bilo bi odveč, ko bi preiskovali, kaj se je od tedaj do danes podvzelo, ko se še ničesar ni doseglo. — Pokazati hočemo torej, koliko smo napredovali, ako vsi kot eden stavimo zahtevo: hrvaško vseučilišče mora biti izenačeno z avstrijskimi univerzami, ker vlada, ki jemlje od naroda davek v novcu in krvi, mora znati, da je to volja onega, ki ta davek daje. Pustimo one čase, ko smo prosili, danes zahtevamo in zapovedujemo; častnejša je smrt junaka kot življenje kukavice. Ta čas je naš, pokažimo, da se ga zavedamo!

— **Umrl** je v Zagrebu ugledni hrvaški učitelj Oskar Dürr. Vrlemu možu blag spomin!

— **Šolstvo v Bolgariji**. V kulturnem oziru je Bolgarija prva država na Balkanu. Od leta 1878., ko je postala samostojna, se je javno šolstvo hitro razvilo. V šolskem letu 1910/11 je bilo v celem kraljestvu 4719 ljudskih šol s 453.592 otroki, to je 76 odstotkov vseh šoloobveznih. Za ljudsko šolstvo je izdala država v omenjenem letu 16 in pol milijona frankov. V zadnjih osmih letih se je najelo 26 milijonov posojila za zgradbo modernih šolskih poslopij. Poleg državnih šol so tudi konfesionalne, katoliške v Plovdivu in v okolici, protestantske, misijonske in židovske. Za vzgajanje učiteljskega osebja ima Bolgarija devet učiteljskih. Prehod od ljudske šole v gimnazijo tvori proгимnazije s tremi razredi. Njihov učni načrt je podoben našim meščanskim šolam. Francoščina in nemščina sta relativno obvezna predmeta. Vseh proгимnazij je na Bolgarskem 316 s 55.512 učenci. Tudi gimnazije, ki imajo pet razredov, so moderno urejene. Razločujejo tri tipe: humanistične gimnazije z latinščino in grščino, samo z latinščino in brez starih jezikov, francoščina in nemščina sta obvezni. Vseh moških gimnazij je 18 s 9660 dijakov, ženskih pa 13 s 5176 dijakinjami. V drugih pedagoških učiliščih je bilo leta 1911/12 dijakov 1923, dijakinj pa 1883. Statistika pravi, da se največ talentov nahaja med nižjimi sloji. Zgodi se, da si ubožni dijaki poldnevno služijo svoj kruh v tavnaricah, pi-

sarnah itd. Pa tudi drugih zavodov, ki se prištevajo k srednjim šolam, je veliko. Omenjamo le trgovske, poljedelske, umetniško-obrtne in glasbene šole, katerih podlaga so progimnazije. K visokim šolam se štejeta univerza in tehnika. V letu 1911/12 je bilo na treh fakultetah (zgodovinsko-filološka, matematiško-fizikalna in juridiška) 2116 dijakov ter 70 učnih oseb. Od inozemskih višjih zavodih je najvažnejši francoski kolegij v Plovdivu.

— **Aktivitetne doklade bogoslovskim profesorjem** v semeniščih je naučno ministrstvo po odloku z dne 31. marca 1913 določil v Brnu in v Lincu z letno 960 kronami; v St. Hipolitu, Tridentu, Celovcu, Ljubljani, Budjevicah, Litmorici, Kraljevem Gradcu, Przemyslu, Tarnovu, Slatislavu, Gorici in v Zadru z 840 kronami; v Mariboru in v Briksnu s 720 in v Weidenau s 600 kronami.

— **Madjarska šola v Zagrebu**. V Zagrebu se ima meseca septembra letos otvoriti madjarska ljudska, oziroma meščanska šola za otroke madjarskih in madjaronskih železničarjev. Ogrsko trgovsko ministrstvo ima za otvoritev šole že tudi dovoljenje hrvaške deželne vlade v rokah.

— **Albanske šole se odpirajo**. Te dni so dunajski listi z vidnim zadoščenjem konstatirali, da so Srbi v svojih novih pokrajinah za vojne zatvorjene albanske šole pod odločnim pritiskom avstrijske vlade zopet odprli. Glejte si no, kako energično zna avstrijska vlada nastopiti v Albaniji! In to je ta ista vlada, ki zapira češke šole na Dunaju in ki Slovencem ne da nobene šole v Trstu!

— **Vseučiliški docent dr. Bogumil Vošnjak** predava v letnem tečaju na zagrebški univerzi: »Avstrijsko izborna pravo«, 3 ure in »Savremene državne teorije«, 3 ure.

— **Na Hrvaškem manjka učiteljev**. V požeški županiji so morali zapreti 10 ljudskih šol, ker manjka učiteljev. Vlada je sklenila reaktivirati umirovljene učitelje in učiteljice.

— **Samomor turškega dijaka v Parizu**. V Pschorrovi restavraciji na Boulevardu Strassbourg v Parizu se je ustrčil 23letni dijak Nichterem. Zapustil je pismo, v katerem izjavi, da se je usmrtil, ker ne more preživeti sramote svoje domovine.

— **Visoko šola zakonskih znanosti**. Profesor doktor W. Hassall v Monakovem hoče ustanoviti univerzo ljubezni; ne morda zaradi ljubezni do ljubezni, ampak čisto preprosto zato, ker je v Nemčiji od leta do leta manj porodov. Gospod doktor Hassall je slavno nastopil, da je ljubezen temelj rodovin in posebno velikih rodovin, no, kar tudi nihče ne taji. In zato smatra za svojo rodoljubno dolžnost, da bi mlade Nemke in mlade Nemce temeljito naučil ljubezni, da bi se potem ustvarile srečne rodovine. Moramo pa pripomniti seveda, da gospod doktor Hassall ni pripoznal naslova »univerza ljubezni« za pravega in je krstil svojo šolo: »Hochschule der Heiratswissenschaften«, kar zveni nenavadno harmonično in ljubko. Visoka šola zakonskih znanosti bo imela petsto slušateljev, oziroma gojencev. Najbrže boste pripomnili, da petsto gojencev ni za petinšestdeset milijonov Nemcev tako veliko. Vedite torej, da bo teh dvestopetdeset gojenk in dvestopetdeset gojencev po absolviranju visoki šoli ljubezni razširjevali čilo propagando za misli doktorja Hassalla. V celi državi bodo oznanjevali slavo ljubezni. Naučil bo ljubiti tudi one, ki tega »še« ne znajo, kakor tudi one, ki tega več ne znajo. In ravno tako, kakor učijo promovirani profesorji švedsko gimnastiko, ravnotako bodo poučevali o ljubezni promovirani absolventi »Hochschule der itd....« Na tej visoki šoli se bo poučevalo s pomočjo eksplikativnih projekcijskih slik. Na teh slikah pa ne bo prav nič frivolnega. Gojencem in gojenkam se bodo stavila pred oči statistična data, diagrame in podobne grozovitosti. Poleg tega bodo posebni profesorji učili svoje učence in učence o flirtu in koketnosti. Dr. Hassall piše v svoji brošuri, da sta koketnost in flirt »predsobi salona ljubezni«. Biologi in zoologi bodo predavali pri učenih konferencah o rudi-metarni koketnosti plemen. Poleg tega se bodo ustanovili posebni kurzi za psihologijo zapeljivosti. Profesorji z zlatimi očali, s sivimi brkami in plešami bodo pojasnjevali učenkam in učencem zakone pasionalnih nasprotij; kaj imajo rade zlatolaske pri črnolasi, kaj imajo radi boječi pri

strastnih in junaških, kaj imajo radi veliki pri majhnih. Vršila se bodo tudi predavanja, kako se človek navadi ljubezni tudi pri antipatičnih osebah, kar je delikatno poglavje, tudi o ljubezni po poroki. Skratka, doktor Hassall bo naučil svoje kompartiotke kult ljubezni ne samo pred zakonom, ampak tudi po zakonu.

Raznoterosti.

* **Tipke za klavirje** v novejšem času izdelujejo iz mleka. Neki angleški kemik je izumil, da se da iz mleka dobiti neki produkt, sirolit imenovan, ki ima vse iste lastnosti kakor slonova kost. K temu so še izdelki iz takega strjenega mleka dosti cenejši, dočim je slonove kosti vedno manj in je zaradi tega tudi vedno dražja. Pa ne samo tipke za klavir izdelujejo iz te mlečne mase, temveč tudi gumbje, roče za dežnike in solčnike, okvirje za slike, največ pa glavnike za lase.

* **Brin**. V občini Hofstein ob Renu se je vsedla zemlja v obsegu deset oralov 15 metrov globoko. Jama se je napolnila takoj z vodo, tako da se vidijo vrhovi najvišjih dreves iznad vode. Geologi so mnenja, da je bila zemlja tam od vode podkopana, osebno zato, ker je okrog novega jezera nastalo vse polno novih izvirkov, ki se združujejo v mogočen potok. Mnogo tisoč ljudi si vsak dan ogleduje ta izredni prirodní fenomen.

* **Umetno meso**. Poleg vseh drugih »umetnih« stvari se nam sedaj obeta tudi umetno meso. Belgijskemu kemiku Effrontu se je bojda posrečilo dobiti način za izdelovanje umetnega mesa, ki ima popolnoma tak okus kakor goveje, telečje, kuštrunovo ali prešičevo meso, je pa mnogo bolj poceni in bolj hranljivo nego pravo meso. Umetno meso se prireja iz pivovarniških odpadkov sladu. Postopa se takole: Slad se najprej opere in stisne, nato pride v žvepleno kopel in za tem se obdeluje z apnom. Nato se zmes preceti in voda izpari, nakar se zmes zopet stisne. Sedaj se uporabijo posebne kemikalije, ki jih Effront noče izdati. Končni uspeh je — »viandin«, mesu podobna masa, to je umetno meso, ki je bojda kar vzorno živilo. Tako vsaj so dognali na podganah. Zaprli so namreč v dva oddelka po šest podgan skupaj. En oddelek je dobival na dan po 5 gramov umetnega mesa in par zrn žita za vsako podgano, drugi oddelek pa po 12 gramov pravega mesa in ravnotoliko žita kakor prvi oddelek. Uspeh je bil ta, da so podgane, ki so dobivale pravo meso, v enem tednu lakote poginile, drugi oddelek se je pa ob umetnem mesu izvrstno počutil.

* **Koliko je stala balkanska vojna?** Sedanja vojna na Balkanu za osvoboditev krščanske raje izpod turškega jarma je stala nad 2000 milijonov K, usmrčenih je bilo 110.000 in ravno toliko vojakov je bilo ranjenih, kakor poroča londonski »Economist«. Vsak vojak je veljal na dan približno 12 K. 25 tednov vojne nam tale sliko pokaže: Bolgarijo je stala vojna (300.000 mož) 600 milijonov, Srbijo (200 tisoč mož) 400 milijonov, Grško (150.000 mož) 300 milijonov, Črno goro (40.000 mož) 80 milijonov in Turčijo (400.000 mož) 800 milijonov kron; borilo se je torej približno do 1.090.000 mož. Na zaslužkih je odpadlo vsaj 660 milijonov kron; konj, volov itd., so izgubili samo Bolgari nad 200.000. Ni pa računano, koliko škode je napravilo, ker je na Balkanu počivalo vse gospodarsko življenje.

* **Abstinenca v starem veku**. Lani so izkopali del knjižnice slavnega asirskega vladarja iz 7. stoletja p. K. Med 20.000 tablicami je več sto takih, ki se bavijo z medicino. Vsebinska dela vsa čast asirskim zdravnikom in kaže, da so jako bistro mislili in svojo stvar dobro razumeli. Zanimivo je posebno, da so pijance iz navade že takrat prištevali med bolnike in kot edino sredstvo priporočali popolno abstinenco. Boj proti alkoholu je potemtakem star že nad 2500 let.

* **Samomor ravnatelja**. Ravnatelj meščanske šole v Lvovu, Franc Hujnak, se je dne 16. aprila t. l. vrgel med vožnjo z br-zovlakom iz voza. Vlak ga je povozil in usmrtil. Hujnak je izvršil samomor, ker je menil, da ga bodo oblasti degradirale.

* **Berlin**. Policijski šef Jagow strogo zasleduje vse one dame, ki nosijo igle v klobukih brez varstvenih kapic. Redarji gredo za damami celo v trgovine, kjer jim, če nimajo varstvenih kapic, igle kratkomalo iz klobukov potegnjejo.